

# "Azərbaycanın külək və günəş enerjisi hasil etmək üçün yaxşı potensialı var"

**Bərpaolunan enerji mənbələri üzrə böyük potensiala malik Azərbaycan artıq alternativ enerji mənbələrinə uğurlu keçid nümunəsidir. Rəsmi Bakı "yaşıl enerji"yə keçidə yönəlmiş innovativ yanaşmalar üzrə regionda liderə çevrilib və iqlim dəyişikliyinə təsirlənilmə mübarizəyə ciddi töhfə verir.**

Hökumətin iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə töhfə vermək söylərinin məntiqi nəticəsi dünyanın ən böyük və ən nüfuzlu tədbirlərindən biri olan BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Bakıda keçirilməsi qərarı oldu. Bu addım enerji keçidi sahəsində texnoloji həllər məsələsində ölkəmizin nailiyyətlərini dünyaya nümayiş etdirmək imkanı verəcək.

Jurnalist T.Məmmədova AZƏRTAC üçün mövzu ilə bağlı ekspert, "Balesene" enerji konsaltinq şirkətinin baş direktoru və Şərqi Finlandiya Universitetinin enerji hüququ və siyasəti departamentinin professoru Andrey Bely ilə müsahibə hazırlayıb.

*- Bu gün iqlim məsələləri həmişəkindən daha aktualdır. Belə bir vaxtda Azərbaycanın COP29-a sədrliyi bu problemlərin həllinə necə töhfə verəcək? İqlim maliyyəsinin üzvləşdiyi əsas problemlər hansılardır? COP29 və Azərbaycan bu problemin həllinə necə töhfə verə bilər?*

- Belə bir irimiqyaslı tədbirin keçirilməsində Azərbaycan öz üzərinə böyük məsuliyyət götürüb. Rəsmi Bakının rolu əsasən kompromislər tapmaq üçün əks nöqtəyi-nəzərlər arasında körpülər qurmaq olacaq. Gündəlikdəki mübahisəli məsələlərdən iki misal çəkəcəyəm. Mübahisənin ilk mövzusu: iqlim sazişləri qalıq yanacaqların mərhələli şəkildə dayandırılmasını ehtiva etməlidirmi? Aİ və bir sıra digər ölkələr belə bir müddəni tətbiq etmək istəyirlər. Hindistan, eləcə də neft hasil edən ölkələr bunun əleyhinədirlər. Azərbaycan izah etməlidir ki, yoxsul ölkələrdə mədən yanacaqlarından sürətlə uzaqlaşma məsələnin qırılmasına gətirib çıxaracaq ki, bu da iqlim neytrallığı problemini daha da pisləşdirəcək. Neft və



qaz sənayesindən investisiyaların geri çəkilməsi onun bahalaşmasına gətirib çıxaracaq ki, bu da inkişafı ləngidə və enerji yoxsulluğunu artırma bilər. Lakin müddəanın əleyhdarları da başa düşməlidirlər ki, yeni texnologiyalara dəstək prioritet olmalıdır.

*- Sizin sənayesi daha çox inkişaf etmiş ölkələrin bərpaolunan enerjiyə daha çevik yönəlməsi şansı yüksəkdir, yoxsa onlara bunu tələb kimi qoymaq lazımdır?*

- Hər şey danışıqların necə getməsindən asılı olacaq. Çoxları iqtisadiyyatın tam dekarbonlaşdırılmasına mərc edir, bu da real görünür. Birincisi, hidro və geotermal enerji istisna olmaqla, bərpaolunan mənbələr şəbəkəyə əsas yükü təmin edə bilməz. Onlar hava şəraitindən, küləkdən və ya günəşdən asılıdır. Bu o deməkdir ki, hava buna imkan vermədikdə, vaxtaşırı alternativ lazımdır, bu da ən çox kömür və ya yanacaq doldurma məntəqələrindən gəlir. Nəticədə, şəbəkə xərcləri artır və emissiyalar istədiyimiz qədər sürətlə azalmır. İkincisi, indi elektrik enerjisi sektorunda bərpaolunan mənbələrdən istifadə olunur. Lakin onun birbaşa enerji istehlakında payı dünyada cəmi 18 faizdir. Qalanı istilik, nəqliyyat yanacağı və sənaye istehsalına (buxar) sərf olunur. Çin hazırda iqtisadiyyatı, nəqliyyatı və mənzil-kommunal xidmətlərini elektricləşdirir ki, bu da şəbəkələrin genişləndirilməsini və infrastrukturların yenidən qurulmasını tələb edir. Çinin bu söyləri təxminən 800 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilir. Bu imkan hər kəsə nəşib olmayacaq.

İnkişaf etmiş ölkələr çox vaxt inkişaf etməkdə olan dünyadakı vəziyyəti düzgün qiymətləndirmirlər. Sənayenin və infrastrukturun inkişafı üçün faydalı qazıntılara çıxış lazımdır. Neft-kimya məhsulları bütün neft istifadəsinin 16 faizini təşkil edir. Təəccüblü deyil ki, son 10 ildə iqtisadi

Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatından kənar ölkələr enerji istehlakını 30 faizə qədər artırıblar. Bu cür göstəricilər emissiyaların azaldılması söylərini sarsıdır. Bununla yanaşı, dünya iqtisadiyyatının artıq istixana qazı emissiyalarından asılılığını azaltmasına az diqqət yetirilir. Emissiya qabiliyyəti əmsalı (yəni iqtisadi artım vahidində düşən emissiyaların artımı) azalır. Aİ və Böyük Britaniyada bu, artıq mənfiydir. Sənayenin enerji səmərəliliyinin artırılması və enerji itkilərinin azaldılması (xüsusən karbohidrogenlərin istehsalında) böyük rol oynayır. İnkişaf etmiş ölkələr isə bu işdə inkişaf etməkdə olan ölkələrə kömək edə bilərlər.

*- Azərbaycan iqlim dəyişikliyi və enerjiyə keçid təşəbbüslərinin həyata keçirilməsi prosesində xarici investitorları cəlb etmək üçün hansı addımları atmalıdır?*

- Bizə iqlim strategiyası və dövlətin məqsədlərini əks etdirən qanunvericilik bazası lazımdır. Dövlət özü də neft və qaz gəlirlərindən böyük layihələri birgə maliyyələşdirmək üçün istifadə edə bilər, bu artıq baş verir. Azərbaycanın külək enerjisi, günəş enerjisi, eləcə də geotermal istilik hasil etmək üçün yaxşı potensialı var. Bu, xüsusilə kənd yerləri üçün vacibdir. Hesab edirəm ki, Azərbaycan daha çox ənənəvi yanacaq növlərini azaltmaq üçün mənzil-kommunal təsərrüfatının elektricləşdirilməsinə diqqət yetirməlidir. Bu, enerji səmərəliliyini artırmağa və enerji yoxsulluğu ilə mübarizə aparmağa imkan verir.

*- Azərbaycan neft ölkəsi olmasına baxmayaraq, ənənəvi enerji ehtiyatlarının bərpaolunan mənbələrlə əvəzlənməsi istiqamətində addımlar atır. Bu addımların gələcək perspektivləri haqqında fikrinizi bilmək maraqlı olardı.*

- Həqiqətən də irəliləyiş var. Karbohidrogen hasilatında metan emissiyaları da var. Hər ton metan emissiyası 84 ton karbon qazı emissiyasına bərabərdir. Prinsipcə, bu, emissiyaların azaldılması və regionun təmizliyinin yaxşılaşdırılması üzrə beynəlxalq öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün yaxşı fürsətdir. Emissiyaları yanacaq doldurma məntəqələrinin və ya neft-kimya məhsullarının inkişafı ilə azaltmaq olar.